

Οι τρεις Μάγοι

Του Βαλάντη Αθανασίου, ιστορικού

Σύμφωνα με το Κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο και την Εκκλησιαστική παράδοση μετά την γέννηση του Ιησού Χριστού εμφανίστηκαν σ' αυτόν Μάγοι «από την Ανατολή» και Τον προσκύνησαν, προσφέροντας σ' Αυτόν δώρα. Ποιοι, όμως, ήταν οι Μάγοι, πόσοι ήταν, ποια δώρα έφεραν μαζί τους και τι συμβολισμούς κουβαλάνε στην εκκλησιαστική παράδοση;

Ετυμολογία

Η λέξη «μάγος» προέρχεται από την Αβεστική (αρχαία Περσική) γλώσσα magâunô. Magâunô ήταν η θρησκευτική κάστα στην οποία γεννήθηκε και ο Ζωροάστρης, η κάστα των ιερέων του Ζωροαστρισμού. Ένα από τα θρησκευτικά τους καθήκοντα ήταν και η μελέτη των άστρων. Έτσι οι μάγοι στην αρχαιότητα ήταν οι καλύτεροι αστρολόγοι. Τότε αστρολογία και αστρονομία ήταν ταυτισμένες ως μια επιστήμη. Αν και η θρησκεία τους ήταν εναντίον αυτού που εξαιτίας τους ονομάστηκε «μαγεία» (η αρχαιότερη λέξη που είχε αυτή την σημασία ήταν η «γοητεία»), ταυτίστηκε μαζί τους.

Η ευαγγελική διήγηση

Ο ευαγγελιστής Ματθαίος διηγείται (Κατά Ματθαίον 2:1 – 12) πως ήρθαν από την Ανατολή σοφοί άνδρες (δεν αναφέρεται πόσοι), λέγοντας πως το άστρο που εμφανίστηκε στον ουρανό σήμαινε πως γεννήθηκε «Ο Βασιλεύς των Ιουδαίων» και τον έψαχναν για να τον προσκυνήσουν. Ο βασιλιάς Ηρώδης συγκέντρωσε τους ιερείς, οι οποίοι πληροφόρησαν αυτόν και τους μάγους πως σύμφωνα με τον Προφήτη Μιχαία ο Μεσσίας θα γεννηθεί στην Βηθλεέμ¹. Ο Ηρώδης προτρέπει στους Μάγους να ψάξουν κι όταν βρουν τον Μεσσία να τον ειδοποιήσουν για να τον προσκυνήσει κι αυτός. Ακολουθώντας το άστρο οι Μάγοι σταμάτησαν εκεί που σταμάτησε κι αυτό, σ' ένα σπίτι (όχι φάτνη), μέσα στο οποίο ήταν ο Ιησούς και η μητέρα Του. Τότε, χαρούμενοι που Τον βρήκαν, Τον προσκύνησαν και του έδωσαν τρία δώρα: χρυσό, λιβάνι και σμύρνα. Στη συνέχεια έλαβαν εντολή από τον Θεό να μην γυρίσουν στον Ηρώδη, και επέστρεψαν στην πατρίδα τους από άλλο δρόμο.

¹ «Και σύ, Βηθλεέμ, οἶκος τοῦ Ἐφραθα, ὀλιγοστός εἶ τοῦ εἶναι ἐν χιλιάσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ μοι ἐξελεύσεται τοῦ εἶναι εἰς ἄρχοντα ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος» (Μιχαίου 5:1).

Η εκκλησιαστική παράδοση

Δεν αναφέρεται στο ευαγγέλιο πόσοι ήταν οι μάγοι. Αρχικά στην Ανατολή, κυρίως μεταξύ των Σύριων Χριστιανών, η παράδοση ανέφερε πως οι μάγοι ήταν 12. Οι μάγοι αναφέρονται και ως βασιλείς εξαιτίας των προφητειών της Παλαιάς Διαθήκης πως ο Μεσσίας θα δεχτεί την προσκύνηση βασιλέων (Ησαΐας 60:3)

Η Encyclopædia Britannica αναφέρει πως σύμφωνα με την Δυτική Εκκλησιαστική παράδοση υιοθετήθηκε πως οι μάγοι ήταν τρεις και υιοθετήθηκαν ως ονόματά τους τα Βαλτάσαρ, Γασπάρ και Μελχιόρ. Ο Βαλτάσαρ αναφέρεται ως βασιλιάς της Αραβίας, ο Γασπάρ ως βασιλιάς της Ινδίας και ο Μελχιόρ ως βασιλιάς της Περσίας. Τα ονόματά τους προέρχονται μάλλον από ένα ελληνικό χειρόγραφο της Αλεξάνδρειας του 500 μ.Χ., το οποίο μεταφράστηκε στα λατινικά με τον τίτλο *Excerpta Latina Barbari*². Ένα άλλο ελληνικό έγγραφο του 8^{ου} αιώνα, το οποίο μεταφράστηκε στα λατινικά με τον τίτλο *Collectanea et Flores*, συνεχίζει αυτήν την παράδοση και δίνει περισσότερες λεπτομέρειες:

*Primus fuisse dicitur Melchior, senex et canus, barba prolixa et capillis, tunica hyacinthina, sagoque mileno, et calceamentis hyacinthino et albo mixto opere, pro mitrario variae compositionis indutus: aurum obtulit regi Domino. Secundum, nomine Caspar, juvenis imberbis, rubicundus, mylenica tunica, sago rubeo, calceamentis hyacinthinis vestitus: thure quasi Deo oblatione digna, Deum honorabat. Tertius, fuscus, integre barbatus, Balthasar nomine, habens tunicam rubeam, albo vario, calceamentis inimicis amicus: per myrrham filium hominis moriturum professus est. Omnia autem vestimenta eorum Syriaca sunt*³.

«Ο πρώτος (μάγος) ονομαζόταν Melchior, ήταν ένας ασπρομάλλης γέρος, με παχύ γένη και μαλλιά, [...] ο βασιλιάς έδωσε χρυσό στον Κύριό μας. Ο δεύτερος, με τ' όνομα Γασπάρ, ένα αγένειο αγόρι, [...] έδωσε λιβάνι. Ο τρίτος, με μαύρα μαλλιά και παχύ γένη, ονομαζόταν Βαλτάσαρ, [...] έδωσε σμύρνα]. Τα ρούχα τους ήταν Συριακά».

Είναι προφανές πως τα χαρακτηριστικά των μάγων που περιγράφει το κείμενο θέλουν να συμβολίσουν τα τρία στάδια της ανθρώπινης ζωής (Νεαρή ηλικία, ώριμη ηλικία, γήρας). Επίσης αυτό μας δείχνει ότι ο Σαρκωθείς Κύριος καλεί κοντά του όλους τους ανθρώπους όλων των

² [Excerpta Latina Barbari - Σελίδες 32A - 36B, 44A, 46A - 55A. Μετάφραση από το κείμενο του Schoene's \(Ευσέβιος, Παράρτημα VI\)](#)

³ Hugo Kehrer (1908), *Die Heiligen Drei Könige in Literatur und Kunst* (ανατύπωση του 1976). Vol. I, σ. 66.

ηλικιών. Η περιγραφή τους πως φορούσαν «Συριακά ρούχα» δείχνει πως προέρχονταν από την ανατολή, αλλά το γεωγραφικό ακαθόριστο εύρος της Συρίας στην αρχαιότητα δίνει στον προσδιορισμό της Συρίας συμβολικό χαρακτήρα.

Το γεγονός ότι οι μάγοι προσκύνησαν τον Ιησού σε κάποιο σπίτι δείχνει πως δεν προσκύνησαν στη Φάτνη τη νύχτα της Γέννησης του Ιησού Χριστού, αλλά λίγο καιρό μετά. Άλλωστε η ευαγγελική αναφορά πως ο Ηρώδης διέταξε να σφαγούν τα παιδιά της Βηθλεέμ που ήταν κάτω των δύο ετών, σημαίνει ότι πέρασε αρκετός καιρός. Επίσης πρέπει να παραλληλιστεί η προσκύνηση των μάγων με την προσκύνηση των ποιμένων. Όπως οι ποιμένες, απλοί άνθρωποι του Ιουδαϊσμού, συμβολίζουν την μερίδα του Ισραήλ που αναγνώρισε τον Ιησού ως τον αναμενόμενο Μεσσία, έτσι και οι Μάγοι, ξένοι, Εθνικοί, σοφοί και σημαντικοί άνθρωποι, επιστήμονες μπορούμε να πούμε, αναγνωρίζουν κι αυτοί τον Ιησού ως τον Χριστό, που θα σώσει όλη την ανθρωπότητα, Ιουδαίους και μη.

Μια άλλη παράμετρος της προσκύνησης των Μάγων είναι ότι η πορεία των Μάγων, η προσκύνηση απ' αυτούς του Σαρκωθέντος Λόγου του Θεού και η προσφορά Δώρων, είναι ουσιαστικά η κλήση των εθνών. Οι Μάγοι ήταν εθνικοί (ειδωλολάτρες). Έτσι λοιπόν και οι εθνικοί που δεν γνώρισαν τον αληθινό Θεό, καλούνται από το Θείο Βρέφος στην οδό της σωτηρίας.

Τα Τίμια Δώρα

Τα δώρα που προσέφεραν οι Μάγοι στον Ιησού είχαν κι αυτά συμβολική σημασία. Ήταν αγαθά πολύτιμης αξίας και δίνονταν μόνο σε υψηλής σημασίας πρόσωπα:

✧ *Χρυσός*: Παραδοσιακό σύμβολο της βασιλικής κυριαρχίας. Ως ο Μεσσίας, ο Ιησούς ήταν ο αναμενόμενος από τις προφητείες «*Βασιλεύς των Ιουδαίων*».

✧ *Λιβάνι*: Από αρχαιοτάτων χρόνων το λιβάνι χρησιμοποιείτο στη θρησκευτική λατρεία σχεδόν όλων των λαών. Όταν καίγεται αναδύει άρωμα. Η οξική θυμιαμίνη (incensole acetate), ένα συστατικό του λιβανιού αποδείχτηκε σε πειραματόζωα πως έχει αγχολυτικές και αντικαταθλιπτικές επιδράσεις. Ο Θεός είχε δώσει οδηγίες στον Μωυσή για την παρασκευή θυμιάματος και το λιβάνι ήταν βασικό συστατικό. Στο κάψιμο του λιβανιού ως θυμιάματος αποδίδεται συμβολή στην πνευματική ανάταση και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος θρησκευτικών και κοινωνικών τελετών για χιλιετίες. Έτσι το λιβάνι ήταν ταυτισμένο με το Θεό και δίνεται ως προσφορά στον Ιησού για να τονίσει πως ο Ιησούς είναι Θεός.

✧ *Σμύρνα*: Αντιθέτως με το λιβάνι, η σμύρνα ήταν συνδεδεμένη με την θνητότητα. Την χρησιμοποιούσαν σχεδόν όλοι οι λαοί, μέχρι την Κίνα, ως ιατρικό βότανο. Ήταν φάρμακο για τους ρευματισμούς, την αρθρίτιδα, την αμηνόρροια, δυσμηνόρροια, εμμηνόπαυση, για όγκους της

μήτρας και για προβλήματα του κυκλοφορικού. Το χρησιμοποιούσαν κάποτε ως θυμίαμα. Επίσης, η σμύρνα χρησιμοποιείτο ως αλοιφή ταρίχευσης και ως θυμίαμα μετάνοιας σε κηδείες και καύσεις μέχρι τον 15^ο αιώνα⁴. Ακριβώς επειδή συμβολίζει την θνητότητα, δίνεται στον Ιησού επειδή εκτός από Θεός, είναι πλέον και άνθρωπος. Επίσης το μύρο προλέγει και την θυσία του υπέρ των ανθρώπων πάνω στον Σταυρό.

Σύμφωνα με την παράδοση, προ της Κοιμήσεώς της η Παναγία παρέδωσε τα Τίμια Δώρα μαζί με τα Άγια Σπάργανα του Χριστού, την Τίμια Εσθήτα και την Αγία Ζώνη της στην Εκκλησία των Ιεροσολύμων όπου και παρέμειναν μέχρι το έτος 400 μ.Χ. περίπου. Τότε ο αυτοκράτορας Αρκάδιος τα μετέφερε στην Κωνσταντινούπολη για συμβολικούς λόγους ανάδειξης της νέας πρωτεύουσας του κράτους. Εκεί παρέμειναν μέχρι την πρώτη Άλωση από τους σταυροφόρους το 1204. Στη συνέχεια μεταφέρθηκαν για λόγους ασφαλείας, μαζί με άλλα ιερά κειμήλια, στη Νίκαια της Βιθυνίας, προσωρινή πρωτεύουσα του Βυζαντίου, όπου και παρέμειναν για εξήντα περίπου χρόνια. Με την ανάκτηση της Πόλης το 1261 επεστράφησαν στην Κωνσταντινούπολη μέχρι την Άλωσή της από τους Οθωμανούς το 1453.

Μετά την Άλωση η Μάρω, χριστιανή σύζυγος του σουλτάνου Μουράτ Β' (1421-1451) και μητριά του Μωάμεθ Β' του Πορθητή, τα μετέφερε αυτοπροσώπως στην Ιερά Μονή Αγίου Παύλου στο Άγιο Όρος. Η Μονή αυτή της ήταν γνωστή καθόσον ο πατέρας της Γεώργιος Βράγκοβιτς, δεσπότης της Σερβίας, έκτισε το καθολικό της εις τιμήν του Αγίου Μεγαλομάρτυρας Γεωργίου του Τροπαιοφόρου. Κατά την αγιορείτικη παράδοση, καθώς η Μάρω ανέβαινε από το λιμάνι στην Μονή, η Παναγία την εμπόδισε με υπερφυσικό τρόπο να πλησιάσει στη Μονή, γιατί αλλιώς θα παραβίαζε το άβατο του Αγίου Όρους. Αυτή υπάκουσε και παρέδωσε τα Τίμια Δώρα στους μοναχούς. Το σουλτανικό έγγραφο με τις σχετικές πληροφορίες παραδόσεως των Τιμίων Δώρων φυλάσσεται στο αρχείο της Μονής του Αγίου Παύλου.

⁴ Σήμερα είναι από τα βασικά στοιχεία του Αγίου Μύρου που χρησιμοποιεί η Ορθόδοξη Εκκλησία.

Βιβλιογραφία

- Wikipedia
- http://www.pigizois.net/pneumatikoi_logoi/magon_dora.htm
- [Καλλιστράτου Ν. Λυράκη, Η Παρθενομήτωρ. Εκδόσεις Αποστολικής Διακονίας, Αθήνα 2003](#)
- Μητροπολίτου πρ. Πειραιώς Καλλίνικου Καρούσου, *Ο Βίος και η Διδασκαλία του Σωτήρος Χριστού*, Τόμος Πρώτος, Εκδόσεις Χρυσοπηγή, Αθήνα 2012
- Άγιου Νικόδημου Αγιορείτου, *Συναξαριστής των δώδεκα μηνών του ενιαυτού*, Τόμος Δεύτερος, Νοέμβριος – Δεκέμβριος, Εκδόσεις Ορθοδόξου Κυψέλης, Θεσσαλονίκη 1981.